

forum for
natur og
friluftsliv
TROMS

NVE - Konesjonsavdelingen
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

1. november 2017

Høringsuttalelse til revisjon av Guolasjohka-reguleringen i Kåfjord kommune

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Troms er kjent med at revisjonsdokumentet for Guolasjohka-reguleringen i Kåfjord kommune i Troms er på høring. Vi har hatt kontakt med en rekke relevante frivillige natur- og friluftslivorganisasjoner i denne anledning og ønsker å komme med innspill.

Saken

NVE har åpnet revisjon av vilkårene for Guolasjohka-reguleringen i Kåfjord kommune som fikk konsesjon i 1968. Vilårsrevisjonen er åpnet på bakgrunn i krav framsatt av Kåfjord kommune på vegne av allmenne interesser. Kravet går i hovedsak ut på å bedre miljøforholdene i vassdraget og berører blant annet minstevannføring, manøvreringsreglement for å redusere effektkjøring, naturforvaltningsvilkår, biotopiltak og kunnskapsinnhenting. Hovedmålet er å bedre forholdene for fisk og biologisk mangfold i elva, samt å styrke elva som kulturell og sosial møteplass.

Guolas kraftverk har en ytelse på 80 MW og en årsproduksjon på 315 GWh. Guolasjåvri er hevet 17 m og senket 3 m, og hevingen er utført ved hjelp av seks demninger rundt magasinet. Kraftverket har ingen minstevannføringspålegg eller begrensninger i effektkjøring. Troms Kraft Produksjon AS (TKP) har laget et revisjonsdokument med innhentede fagrapporter på relevante tema og på bakgrunn av dette kommet med anbefalinger til NVE.

Natur- og friluftslivorganisasjonene er opptatt av å få til en god revisjonsprosess med klare miljøforbedringer i Kåfjordelva. Etter 50 år med kraftproduksjon uten nevneverdige forpliktelser knyttet til natur og miljø, er det på høy tid med konkrete miljøløft. Det er knyttet store forventninger til revisjonen fra organisasjoner lokalt og regionalt, og ikke minst i fra kommunen selv. Engasjementet for elva er stort og organisasjonene ser klare forbedringspotensialer hva gjelder tilstand. Dette bør være en gylden anledning også for Troms Kraft til å gå i førerretet for miljø- og naturvennlig vannkraftproduksjon etter moderne vilkår.

FNF Troms ønsker å minne om den nylige høringsrunden for revisjonsprosessen av Kvæningen kraftverk. Her var organisasjonene i stor grad enige med fagrapportene og regulanten om at et minstevannslipp fra Mollisjavri ville ha så marginal effekt at det ikke ville være forenelig i et kost-nytte perspektiv, samt at det ikke ville få reelle, ønskede effekter for fisk og landskap (Mollisfossen). I Kåfjordelva sitt tilfelle fortøner dette seg annerledes, og natur- og friluftslivorganisasjonene ser stort potensiale for bedret vassdragmiljø ved hjelp av minstevannslipp, biotopforbedringer og innhenting av ny kunnskap. NVE bes også om å se disse to

FNF Troms, Holtvegen 66, Pb. 2284, 9269 Tromsø
Tlf: 4141 7339 E-post: troms@fnf-nett.no Internett: www.fnf-nett.no/troms

FNF Troms er et samarbeidsforum for 13 natur- og friluftslivorganisasjoner i Troms som tilsammen representerer rundt 15000 medlemmer. Medlemsorganisasjoner: Troms Turlag, Harstad Turlag, Norges Turmarsjforbund Troms, Naturvernforbundet i Troms, 4H Troms, KFUK-KFUM-speiderne Troms, Troms Fylkeskystlag, Troms Orienteringskrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Framtiden i våre hender Tromsø, Nord-Norsk Botanisk forening, Tromsø Casting og Fluefiskeforening.

vilkårsrevisjonene i Nord-Troms i sammenheng, og i så måte om å kreve mer av regulanten i Guolasjohka-revisjonen.

Vannforvaltningsplanen for Troms

Tiltakshaver påpeker i revisjonsdokumentet at det i vannforvaltningsplanen for Troms, som ble godkjent av Klima- og miljødepartementet 4. juli 2016, er satt miljømål for vannforekomstene tilknyttet Kåfjordelva som ikke forutsetter minstevannføring eller andre tiltak som kan påvirke vannkraftproduksjonen. FNF Troms ønsker å fremheve at det i den regionale vannforvaltningsplanen som ble godkjent i fylkestinget i Troms i desember 2015 ble vedtatt en rekke tiltak for å kunne oppnå godt økologisk potensial i Kåfjordelva, deriblant minstevannføring. Bak vedtaket stod et samlet fylkesting og vannregionutvalget med blant annet fylkesmannen og NVE. Dette bør vektes tungt. Det er med stor undring organisasjonene ser at KLD gjorde helomvending på den regionale planen. Av de totalt 151 miljøforbedrende tiltakene som gjaldt vannforekomster påvirket av vannkraftutbygging, ble 89 avvist og fjernet.

FNF mener det er avgjørende at departementenes store endringer i den regionale vedtatte planen, ikke blir en brekkstang for minimale løft i Kåfjordrevisjonen. Til tross for miljømålet i den endelig godkjente vannforvaltningsplanen, er det viktig å framheve at tiltak som kan påvirke kraftproduksjonen ikke utelukkes, og at de må vurderes når all kunnskapen i en konkret revisjonssak foreligger. For å oppnå reell miljøeffekt for Kåfjordelva virker det nærmest uunngåelig å ikke gjøre tiltak som kan påvirke kraftproduksjonen.

Miljømålene etter vannforskriften er satt for å oppnå en bærekraftig bruk og beskyttelse av vannmiljøet, både økologisk og kjemisk, mens vilkårsrevisjoner også skal hensynta verdier som friluftsliv og landskap, selv om disse gjerne er relatert. Kåfjordelva må oppnå godt økologisk potensiale, som innebærer at miljømålet er tilpasset inngrepets samfunnsnyttige formål. Det skal også bidra til å oppnå et sammenhengende fungerende økosystem, noe som ikke er tilfelle langs Kåfjordelva i dag. For å oppnå et sammenhengende fungerende økosystem i Kåfjordelva er det avgjørende med en rekke nye tiltak som virker sammen, deriblant bruk av minstevannslipp.

I NVE og Miljødirektoratet sin rapport «*Vannkraftrevisjoner som kan revideres innen 2022*» foreslår direktoratene Kåfjordelva til revisjon med status 1.2 (lavere prioritet). Her foreslås nettopp minstevannføring som en av tiltakene for å bedre miljøtilstanden. Natur- og friluftsansjonene mener at dette vil ha stor betydning i Kåfjordelva.

Forsyningssikkerhet

Guolas kraftverk sin rolle i forsyningssikkerheten blir benyttet som et viktig argument for å forhindre tiltak som kan medføre krafttap eller restriksjoner på effektkjøring. FNF Troms erkjenner rollen til de kraftverk som har mulighet for regulerbar vinterkraft. Vi er kjent med at regionen nord for Balsfjord har kraftoverskudd om sommeren, men at det i noen kalde perioder om vinteren kan være behov for import. Det er likevel noen momenter som bør belyses.

I september 2017 ble den nye 420 kV-forbindelsen fra Ofoten til Balsfjord satt i drift. I følge Statnett sin nettutviklingsplan for 2017 er dette «*et viktig tiltak for å bedre forsyningssikkerheten i hele området nord for Ofoten*». Statnett har også startet byggingen av 420 kV-ledningen fra Balsfjord til Skillemoen utenfor Alta, noe som «*styrker nettet i Nord-Troms og bedrer leveringspåliteligheten i både Troms og Finnmark og gir økt kapasitet*». I Nordland er det et stort kraftoverskudd på ca. 40 %. Kraftoverskuddet går vanligvis «*sørover gjennom Norge og mot Sverige, men ved underskudd nord for Balsfjord flyter deler av kraften nordover*». Statnett viser også til at mer produksjon i Troms og Finnmark vil bidra til større flaksehals på ledningen som går fra Ofoten mot Sverige.

I tillegg til at forsyningssikkerheten økes betraktelig ved utbyggingen av de nye 420 kV-forbindelsene, er det konsesjonsgitt og startet utbyggingen av en rekke nye kraftverk i regionen. Av de større utbyggingene ser alt ut til at for eksempel Kvitfjell og Raudfjell vindkraftverk realiseres i Tromsø kommune med rundt 300 MW installert effekt. Til tross for at det er uregulerbar kraft, vil det spille en avgjørende rolle i kraftmarkedet. Statnett predikerer også i sin nettutviklingsplan at kraftoverskuddet i Norge øker til over 15 TWh i 2030. Det er også prediksjoner, om enn noe usikre, om betydelig økt nedbør og vann i magasinene i årene som kommer. Med både nye linjer og ny produksjon nord for Balsfjord er natur- og friluftsansjoner overbevist om at en innen beredskap og forsyningssikkerhet tåler noe redusert produksjon og muligheter for effektkjøring i Guolas kraftverk. Kraftverket vil uansett spille en viktig rolle videre, selv om det pålegges minstevannslipp som medfører reelle løft for miljø og samfunn.

Friluftsliv og elva som kulturell og sosial møteplass

FNF Troms bekrefter at Kåfjordvassdraget har meget stor verdi for friluftsliv og har en sterk historie og tradisjon knyttet til seg som kulturell og sosial møteplass. Elva og Guolasjavri er også viktig for samiske interesser. I friluftskartleggingene får områdene langs Kåfjordelva og Guolasjavri verdiene viktig (B) og svært viktig (A). Det finnes flere tilretteleggere og ildsjeler langs elva som har lagt ned solid innsats for etablering av blant annet gapahuker, bålplasser og stier med nærkontakt med elva. Nedenfor kraftverket ligger det i dag tre gapahuker, og ovenfor to. Som det står beskrevet i fagrapportene er elva som kulturell møteplass i stor grad knyttet opp mot fiske. Men opplevelsen av vandekt areal og elva som en forutsigbar nerve og livgiver i dalen skal heller ikke undervurderes. Det samme gjelder vann i juvet og fossene som fremmer opplevelsesverdiene i dalen. Også i reiselivssammenheng har økt vannføring betydning, blant annet for aktørene som driver ved Gorsabrua. Dette er avgjørende verdier som ikke direkte fanges opp i vannforskriften, men som revisjonsinstituttet skal ivareta.

Kunnskapsgrunnlaget

For å lande på treffsikre løsninger i revisjonsprosessen er det avgjørende med et godt kunnskapsgrunnlag. Flere av fagrapportene gir god innsikt i tilstanden til elva, men det avdekkes også flere mangler og kunnskapshull. Flere organisasjoner reagerer blant annet på kunnskapsgrunnlaget i NINA-rapporten om fiske, og NINA påpeker selv at det er svakt. De siste undersøkelsene ble gjort i 2001 og det tas utgangspunkt i tidligere beskrivelser. Flere av estimatene i rapportene baserer seg på data fra 80-tallet, når bestandene uansett var nede og sterkt påvirket av reguleringen. Dette medfører blant annet at for eksempel anslaget om et maksimalt potensial i øvre deler for årlig produksjon smolt på ca 300 individ totalt for laks, sjørøtt og sjørøye, på langt nær sammenfaller med lokale brukere av elva sin erfaring fra før reguleringen, og hva som reelt er potensiale. Dette vil også føre til skjevhet i kost nytte vurderingene til NVE.

En annen svakhet er at det ikke er gjennomført noen diagnose etter miljødesignmetodikken for å avdekke status og hvilke tiltak som er mest effektive. Dette mener vi bør inngå i revisjonsprosessen og at alle parter har mye å tjene på en grunnleggende kartlegging av elva, både substratforhold, gyteplasser, grunnvann m.m. FNF mener det bør settes av tid i revisjonsprosessen videre til å innhente nødvendig data og kartlegginger.

NINA mener at nåværende data antyder svært dårlig nåværende status for både laks, sjørøtt og sjørøye. Det konkluderer også med at reguleringen er en viktig årsak til de svake sjøvandrende bestandene. Erfaringsbasert kunnskap kan bekrefte at det er dramatiske endringer i elva hva gjelder fiske. FNF Troms oppfordrer til at lokal og erfaringsbasert kunnskaps tillegges enda større vekt i prosessen framover. Det vil ha en avgjørende rolle all den tid det foreligger marginalt av vitenskapelige undersøkelser fra før reguleringen. FNF minner om Naturmangfoldlovens §8 om kunnskapsgrunnlaget hvor det heter: «*Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er*

basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.» Vi ber NVE om at dette tillegges særlig vekt, og viser til de omfattende innspillene fra Kultur og næring i indre Kåfjord og Indre Kåfjord grunn- og elveeierlag.

Tiltak over kraftverksutløpet

Natur- og friluftsansjonene ønsker minstevannslipp fra Guolasjavri og sammenhengende vannføring i hele elva. Dette er hovedmålsetningen og førsteprioritet. I NINA sin fagrapport skriver de at minstevannføring fra Guolasjavri vil gi en marginal positiv effekt for miljøforholdene for laksefisk på den anadrome strekningen. De framhever blant annet at vil det skape oppvekstområder for yngel med en antatt produksjonskapasitet på i beste fall 300 smolt i året. FNF vil påpeke at dette er et estimat basert på begrenset kunnskapsgrunnlag. Som tidligere nevnt, tilsier erfaringsbasert lokalkunnskap på at estimatet er sterkt nedskalert. En av forutsetningene NINA nevner er at produksjonen også var lav før utbyggingen grunnet permeabel grunn og lav vintervannføring. Lokalt fremheves det at vintervannføringa ofte var lav, men at elva relativt sjeldent var tørrlagt, og at det både var god produksjon og ga en god fordeling av fiske i elva ihht oppvekstplasser, gyteplasser, overlevelsesplasser m.m.

Selv om tørrlagt elv kunne forekomme nedstrøms Ankerlia, var dette langt mer sjeldent, og endringene gikk gradvis. Strekningen mellom Ankerlia og fossen, Gorsa, hadde betraktelig mer vann enn i dag og var et viktig oppvekstområde for fiskebestandene i elva. Området er også langt mindre utsatt for fiskepress grunnet sin vanskelige tilgjengelighet. Økt vannføring vil bedre dagens tilstand i dette området, og ikke minst bidra til å bedre vandringsveien fra og til sjøen. I dag møtes fisken i stor grad av tørrlagt elv, eller at vannreguleringen har skjedd så raskt at fisken har havnet i uttørkede kulper. De lokale foreningene i Kåfjorddalen har dokumentasjon på dette.

Lokalt viser en også til at det er relativt lite vann som skal til for å opprettholde et permanent vannspeil mellom Ankerlia og kraftstasjonen. Selv med et kontinuerlig minstevann på Q95, vil en trolig også sikre vannstanden i de permeable områdene mellom Ankerlia og kraftstasjonen gjennom store deler av året. Det vil sikre en kontinuerlig vanntilførsel, som sammen med overløpsvann, flommer, regnvær, forventet mer nedbør o.l. vil medføre at grunnvatnet i det permeable områder holder seg forholdsvis høyt. I dag har det vært målt ca 15 meter under normalnivå i april etter flere måneder med tørke. Ved å slippe minstevann vil det også være større buffer knyttet opp mot meteorologiske forhold, og det skal mindre til for å få mer tilfredsstillende forhold i elva.

Dersom en utover foreslått minstevannslipp ønsker å sikre et kontinuerlig vannspeil i dagens tørrlagte, permeable område, finnes det flere alternativer som kan utredes, som i dag ikke er nevnt i revisjonsdokumentent. To alternativer som er spilt inn fra Kultur og næring i indre Kåfjord er blant annet oppsamling av vann i en dam i kløfta oppstrøms Ankerlia som igjen kan slippes etter behov for vann i strekningen under. Dette må selvfølgelig veies opp mot utfordringene det vil kunne ha med kløfta som viktig oppvekstområdet, samt en rekke andre forhold. En annen er å integrere et mini-/småkraftverk som gjør at en kan slippe mere vann enn Q95 og dermed både sikre bedre miljøvilkår nedstrøms, samt redusere det totale krafttapet en minstevannføring vil medføre. Dette er selvfølgelig relativt store tiltak som trenger konsekvensutredninger og nøye beregninger for inngrep, effekt og nytte. Men det er likevel noe som bør vurderes av både NVE og regulant når anledningen til utbedringer nå foreligger, og er sider av saken som kan være verdt å belyse.

Et konkret tiltak innenfor miljødesign som bør utredes nærmere, i kombinasjon med Q95 minstevannslipp, er «elv i elv»-konseptet. Dersom dette utføres på en god, faglig måte kan det være en mulig løsning for elvepartiet nedenfor Ankerlia til kraftverksutløpet. Et smalere elveløp

som konsentrerer vannet med meandering, kulper og terskler avhengig av behov. Det må tilstrebes at dette ser mest mulig naturlig ut, og at forholdene for fisk blir gode. Det er også viktig å ha kunnskap om hvordan et slikt tiltak vil påvirkes av flommene som årlig forekommer i Kåfjordelva.

FNF etterlyser at også alternativer med miljøtilpasset vannføring belyses, hvor man ser på hvordan man kan slippe vann som er mer tilpasset naturlig variasjoner i vassdraget. Standard Q95 gir ofte relativt store krafttap grunnet statisk relativt høyt minstevannslipp. Elva har både naturlige døgn- og sesongvariasjoner. Cedren har laget en håndbok om tematikken som viser hvordan en kan få mer natur for mindre krafttap. Vi ønsker at disse mulighetene utredes nærmere, særlig dersom NVE ikke vil kreve Q95 minstevannslipp.

I revisjonsrapporten estimeres det et krafttap ved innføring av Q95 for hele utbyggingen på ca. 22 GWh, hvorav 9 GWh er vinterkraft. Det vil også forekomme kostnader for regulanten å klargjøre for minstevannslipp, samt for biotopfremmende tiltak i øvre deler av elva. FNF Troms erkjenner behovet for regulerbar fornybar kraft, og ser større samfunnsnytte i dette enn de mange småkraftverkene som har kommet i fylket de siste årene. Dette er en avveining som må gjøres. FNF Troms oppfatter krafttapet som akseptabelt basert på totalproduksjonen på 315 GWh sett opp mot de store positive virkningene både for Kåfjorddalen, lokalbefolkning, friluftsliv og reiseliv, samt fiskebestandene. Da dette også vil gagne en elvelevende sjørøyebestand med nasjonal verdi, mener vi at aksepten for kostnader bør være høyere enn i andre tilfeller. Det er allerede gitt konsesjon til en rekke nye kraftverk i fylket, nye overføringslinjer fører til større forsyningsikkerhet, prediksjonene viser mer nedbør i tiden framover og hovedsatsingen i Troms fylkeskommune sin regionale klima- og energistrategi omhandler økt energisparing og -effektivisering. Hva gjelder sumbelastning er det konsesjonsgitt nye småkraftverk i kommunen, samt at 420 kV-linja skal gå gjennom Kåfjorddalen. Alt dette bør vekke til fordel for reelle miljøløft i Kåfjordelva.

FNF Troms støtter selvfølgelig en høyere minstevannføring enn Q95 dersom NVE ser det nødvendig for å oppnå ønskede miljøeffekter, selv om det vil medføre større krafttap. Det aller viktigste for natur- og friluftsansjonene er å få mer vann i elva og reelle positive effekter.

Tiltak nedenfor kraftverksutløpet

I fagrapportene er det enighet om at et minstevannføringskrav ved Holm bru (nedstrøms Guolas kraftverk) vil gi en betydelig positiv miljømessig gevinst. Strekningen fra kraftverksutløpet til utløpet i fjorden er ca. seks kilometer og betraktes i rapportene som det viktigste strekket hva gjelder fiskeproduksjon. Fylkesmannen vurderte i 2001 at vannføringen helst burde være minimum 2,0 m³/s på dette strekket. NINA anbefaler også en minstevannføring på 2,0 m³/s hele året.

Troms Kraft kan gå med på en minstevannføring på 2,0 m³/s fra perioden 1. november til 31. juli, og foreslår 1,0 m³/s i perioden 1. august til 31. oktober. Natur- og friluftsansjonene mener sistnevnte vil medføre unødig stor risiko for fiskeproduksjonen og tørrlegging av rogn kombinert med frost. Her bør en være føre var og unngå tillatelser på grensen av det forsvarlige. 2,0 m³/s er allerede en klart begrenset vannføring, og revisjonsinstituttet skal i tillegg til fisk ivareta interesser som landskap og friluftsliv. August til oktober er også måneder elva og området blir mye brukt, og det er i den største interesse at de faglige anbefalinger og lokale ønsker om minst 2,0 m³/s vannføring nedenfor kraftverksutløpet hele året følges. Dette må kombineres med biotopiltak og redusert effektkjøring. Fra lokalt hold meldes det om at den aller viktigste perioden å sikre minstevannføring er fra 1. oktober til 1. juni, da det ellers normalt sett er mer vann i elva.

Dersom NVE velger å ikke innføre minstevannføring oppstrøms kraftverket, bør de likevel pålegge mer detaljert kunnskapsinnhenting om elvestrekket oppstrøms og hvilke potensiale det har for å

kunne utvide det produktive strekket noe. En bør da se på ulike segmenter og om det er ulike deler av elva som har mer vann enn andre. Et aktuelt strekke for å se på tiltak er fra der hvor Hanskejokha renner inn i Kåfjordelva og ned. Lokalt meldes det likevel om at også dette strekket tidvis tørregges, selv om noen av bildene i rapportene tyder på at det tidvis kan synes å være noe mer vann der. Alt i alt vil slipp av mer vann i hele elva være det avgjørende tiltaket for å sikre vilkårene for fisk i et lengre strekke enn til kraftverksutløpet.

Effektkjøring

I dag er det ingen restriksjoner i kjøremønsteret til kraftverket. TKP har vedtatt et selvpålagt minstevannføringskrav på 0,8-1,0 m³/s ved Holm bru. Likevel forekommer det ekstreme variasjoner i vannføringen over korte perioder som får store negative følger for fisken. Vannføringen i elva varierer, avhengig av lastbildet, normalt opp mot ca 7 m³/s mellom natt og dag. Større variasjoner forekommer. NINA skriver at «*Nedstrøms kraftverket er redusert vanntemperatur om sommeren og variabel vannføring grunnet effektkjøring identifisert som de viktigste årsakene til redusert fiskeproduksjon. Effektkjøringen er klassifisert til å ha svært stor påvirkning på elveøkosystemet nedstrøms kraftverket.*» De refererer også til Bakken mfl. 2016 hvor det påpekes at senkningshastigheter høyere enn 20 cm/t klassifiserer til svært stor påvirkning. Samlet påvirkning av effektkjøring for Kåfjordelva får en verdi (24) som kategoriseres som nettopp svært stor påvirkning.

Natur- og friluftsansjonene fremhever de store negative ulempene med dagens effektkjøring. Dette gjelder både for fisk, bunndyr, biologisk mangfold, landskap og friluftsliv. Fisken utfordres blant annet på uttørring av egg og yngel, og lokale kilder rapporterer om store negative konsekvenser ved raske reguleringer i vannstand. NINA konkluderer med at konsekvensene av effektkjøring kan reduseres ved å redusere nedtappingshastigheten, og at dette er spesielt effektivt når sluttvannføringen i elva kommer under 3 m³/s. FNF Troms mener at dette er et klart minstekrav, og at det burde pålegges ytterligere restriksjoner hva gjelder nedtappingshastighet, tid på året, tid på døgnet osv., alt etter virkning. TKP antar at en må kunne respondere enda raskere på behovet for effekt i årene framover, noe som organisasjonene igjen frykter kan føre til mer ekstreme effektkjøring med negative utslag for fisk og biologisk mangfold dersom ikke miljøtilpassede vilkår foreligger. Hva angår redusert vanntemperatur nedstrøms kraftverket, vil dette trolig også bedres ved økt minstevannslipp over kraftverket.

Biotoptiltak og andre tiltak

Det er sterke ønsker om at det gjennomføres biotoptiltak i elva som fremmer forholdene for fisk. I konsesjonen var det vilkår om bygging av terskler og kulper, men disse ble trukket på 1980-tallet etter en undersøkelse som viste dårlige kår for fisken, noe som selvfølgelig hang sammen med kraftutbyggingen. NINA påpeker at det er potensial for å bedre leveforholdene med disse tiltakene, samt at de vil kunne skape attraktive fiskeplasser. Nå er det helt klart på tide med krav om og gjennomføring av konkrete og virkningsfulle tiltak i elva. Natur- og friluftsansjonene etterspør på lik linje med NINA bruk av miljødesignmetodikken på elva som vil gi et kunnskapsgrunnlag for konkretisering av tiltak, det være seg å sikre tilstrekkelige gyteareal, skjulplasser for fiskeunger i permanent vanndekte arealer, standplasser for umoden og kjønnsmoden fisk m.m. Terskler og kulper vil gi standplasser til fisken, noe det er mangel på i dag.

Det bør pålegges regulanten å inkludere konkrete tiltak i selve revisjonen. Fylkesmannen har mulighet til å følge opp etter revisjonen gjennom standard naturforvaltningsvilkår, men organisasjonene mener det vil være mest virkningsfullt og forpliktende dersom tiltakene i størst mulig grad konkretiseres i villkårsrevisjonen. Tiltakene vil være nødvendige både oppstrøms og nedstrøms kraftverket.

Lokale lag og foreninger melder fra om at fisk fra Guolasjavri i dag går inn i tunellen fra Guolasjavri og blir ødelagt i turbinene. Dette er uholdbart. Her må det settes krav om tiltak som forhindrer at dette kan inntreffe, samt at fisken også hindres fra å gå inn i kraftverksutløpet. Andre mulige tiltak i vassdraget er utsetting av fiskeyngel, krav om vedlikeholdsarbeid når det får minst konsekvens for fisken, pålegg om forblippingsventil, samt oppfølging av oppsyn mot ulovlig fiske. FNF Troms tror at et aktivt miljøløft for Kåfjordelva fra myndighetene sin side vil bidra til å skape ytterligere lokal omtanke for elva og redusere potensielt ulovlig fiske. Holdningene har også endret seg hva angår sistnevnte, og det er stor optimisme og motivasjon for å omfavne og videreutvikle en elv med økt vannføring.

Kunnskapsinnhenting

Det er et klart behov for ytterligere kunnskapsinnhenting for å kunne utforme treffsikre villkår. I tillegg til undersøkelser etter miljødesignmetodikken, påpeker Miljøfaglig Utredning, som har skrevet fagrapport om biologisk mangfold og elva som kulturell og sosial møteplass, en rekke felter hvor det er nødvendig med mer kunnskap. Dette gjelder blant annet naturvitenskapelige undersøkelser av relevante plantesamfunn i nærheten av Guolasjokha, samt i elvekløfta til Guolasjokha ovenfor Ankerlia. De foreslår også undersøkelser av dyre- og plantesamfunn i nærområdet til anleggsveiene langs Guolasjavri, samt Guolasjokha fra Ankerlia og ned til Holmen bru.

Moderne miljøvilkår

FNF Troms er opptatt av at revisjonsmulighetene benyttes på best mulig måte for å oppnå bedre forhold for miljø, landskap og friluftsliv. Nye moderne miljøvilkår er viktig å tilstrebe etter 50 års drift. Ulike virkemidler vil kunne være nødvendig for ulike vassdrag. I Kåfjordelva vil en kombinasjon av minstevannslipp for hele elva, habitattiltak og kunnskapsinnhenting gi de beste resultatene, og synes å veie opp krafttap og kostnader. FNF Troms mener det har forekommet vesentlige negative konsekvenser for allmennheten som det ikke var tilstrekkelig opplyst om, eller undersøkt, under konsesjonsbehandlingen. Nå er tiden inne for reelle miljøløft.

Miljøfond

I forbindelse med revisjonen av Kvænangen kraftverk vedtok Nordreisa kommune enstemmig at de ønsket å opprette et miljøfond hvor de mottar 10 millioner fra tiltakshaver over en 30-årsperiode, med mål om å kunne gjennomføre miljøforbedrende tiltak, samt bygge kompetanse og innhente ytterligere kunnskap om vassdraget. Et miljøfond for Kåfjordelva med lokal deltakelse for planlegging og gjennomføring av miljøforbedrende tiltak synes virkningsfullt og er ønskelig. Størrelse og varighet bør sees opp mot hvilke tiltak som pålegges regulanten gjennom vilkårsrevisjonen.

Konklusjon

Natur- og friluftsansisasjonene mener det er svært viktig at Kåfjordelva oppnår betydelige miljøforbedringer gjennom revisjonsprosessen og har store forventninger til resultatet. Saken må sees i et nytt lys, og regulanten har hatt tilnærmet fritt spillerom i 50 år. Primært kreves det redusert effektkjøring og et minstevannslipp for hele vassdraget på minst Q95 som ivaretar landskap, fisk og økologiske funksjoner. Dette må kombineres med biotopforbedrende tiltak, styrket kunnskapsgrunnlag og nye utredninger om alternative metoder for å sikre minstevannføring nedstrøms Ankerlia. De positive virkningene av minstevannslipp basert på erfaringskunnskap, synes langt større enn hva som kommer fram i fagrapportene, og bør vektlegges.

Sekundært kreves det minstevannslipp nedstrøms kraftversutløpet på minimum 2 m³/s, kombinert med biotopforbedrende tiltak og redusert effektkjøring. Fisk må forhindres fra å havne i turbiner og kraftverksutløpet, miljødesignmetodikken må benyttes for mer treffsikre tiltak, samt at

kunnskapsnivået rundt naturmangfold må styrkes. Organisasjonene mener de positive virkningene av overnevnte tiltak for miljø og allmenne interesser veier tyngre enn krafttap og kostnader påført regulanten. Guolasjokha kraftverk vil med oppdaterte miljøvilkår likevel ha en betydelig funksjon i kraftforsyningen i Troms, samt at forsyningssikkerheten nord for Balsfjord øker med de nye 420 kV-forbindelsene, ny produksjon og predikert økt tilsig. FNF Troms ser dette som en gylden anledning for regulanten til å fremme en mer moderne natur- og miljøvennlig kraftproduksjon.

Natur- og friluftsansjonene ønsker å benytte revisjonsmuligheten til å oppnå moderne miljøvilkår og en forbedring av tilstanden til natur, landskap, fisk og friluftsliv i størst mulig grad. En oppfølging av vannforvaltningsplanene er et minstekrav, men i Kåfjordelva er potensialet og virkningene av miljøtiltak langt større. Dette bør NVE veie tungt, samt benytte muligheten til å kreve reelle løft gjennom revisjonen.

FNF Troms ønsker NVE lykke til i det videre arbeidet og har tillit til at natur- og friluftsansjonene blir ivaretatt i revisjonsprosessen.

For Forum for natur og friluftsliv Troms
Eivind Høstmark Borge
Fylkeskoordinator

Uttalelsen støttes av:

Nord-Troms Turlag/Troms Turlag, NJFF-Troms, Naturvernforbundet Troms, 4H Troms, Harstad Turlag, Troms Krets av Norges KFUK-KFUM Speidere, Troms Fylkeskystlag, Norges Turmarsjforbund Troms, Troms Orienteringskrets, Nord-Norsk Botanisk Forening, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Framtiden i Våre Hender Nord, Tromsø Casting- og Fluefiskerforening, Manddalen JFF, Olderdalen JFF og Nord-Troms friluftsråd

Kopi:
Fylkesmannen i Troms
Troms Fylkeskommune
Kåfjord kommune